

Крижанівський М.М.,
викладач,
Криворізький ДПУ

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИГОТОВЛЕННЯ НИМИ ВИРОБІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

В статті розглянуті проблеми комплексного підходу при виконанні виробів з елементами декоративно-прикладного мистецтва.

In article problems of the complex approach are considered at performance of products with elements decoratively an applied art.

Метою статті є розгляд питань формування у студентів вищої школи професійних вмінь створювати елементи декоративно прикладного мистецтва в процесі комплексного вирішення форми.

У теперішній час сучасна педагогічна освіта зумовлює ставити високі вимоги до формування професійних здібностей молоді в процесі оволодіння засадами трудового виховання і навчання, в тому числі засобами мистецтва, як найскладнішого і водночас недостатньо розробленим як у методичному, так і практичному аспектах; вимагає необхідної розробки структури та нових форм трудового виховання; оновлення методів навчання.

На сучасному етапі інтеграції нашої держави до світового співтовариства такі вимоги є актуальними щодо навчального процесу у вищій школі і обумовлені потребою в моральному формуванні гармонійної особистості. В умовах загальноосвітньої школи у виробленні свідомого відношення підлітків до навчання, підготовці їх до вступу в самостійне життя – підвищується ролі трудового виховання в період докорінних перетворень та зростання культурологічної ролі освіти.

Трудове навчання, якому відводиться головна роль у всебічному розвитку особистості, як органічного зв'язку трудового і естетичного виховання, має цілу низку ряд проблем, пов'язаних із вирішенням комплексного підходу до трудового навчання – методологічним принципом організації його виховної роботи є умова всебічного розвитку особистості. На наш погляд, однією з проблем під час виконання елементів декоративно-прикладного мистецтва є недостатньо розроблена методика комплексного вирішення навчального процесу пов'язаного із початковим етапом

виготовлення, який базується на основах малюнку і не допомагає повноцінно вивчати процес побудови форми моделі.

У трудовому навчанні велике значення займають процеси комплексного підходу вивчення дисципліни. У методичній та професійній літературі з праці, декоративно-прикладного мистецтва, малюнку (В.А. Барадуліна, К.М.Кавас, Н.П.Костерін, Е.В. Ріхвк, Б.М. Тимків, А.С. Хворостов) важливе місце приділяється цій проблемі. Але, на наш погляд, недостатньо висвітлюється методика комплексного вивчення процесу виготовлення елементів декоративно-прикладного мистецтва, яка суттєво впливає на формування у студентів професійних здібностей трудового навчання.

У трудовому навчанні на сучасному етапі комплексний підхід є важливою умовою всебічного розвитку особистості. Це практична задача нашого часу, визначаюча важливість і необхідність постійного удосконалення таких важливих складових частин всебічного розвитку особистості, як естетичне і трудове виховання, необхідність їх органічного взаємозв'язку, взаємопроникнення, тісної єдності морального виховання молоді. Суттєве значення у досягненні єдності естетичного і трудового виховання студентів в їх духовному розвитку мають заняття декоративно-прикладним мистецтвом, основаним на народних витворах мистецтва, в яких ми бачимо мудрість народу, його характер, побут життя. У них вкладена душа народу, його почуття і його уявлення про краще життя. Тому вони і мають таке велике пізнавальне значення.

„Декоративно-прикладне мистецтво – це широка область мистецтва, яка служить художньому формуванню матеріального середовища, створеного людиною, сприяти впровадженню в нього естетичного та ідейно-образного початку. Витвори декоративно-прикладного мистецтва поряд з розділенням їх по практичному призначенню (посуд, меблі, тканина, засоби виробництва, одяг і т.д.) класифікуються по матеріалу (дерево, метал, кераміка, текстиль) і по техніці виконання (різьба, розпис, чеканка, інкрустація, мозаїка і т.д.). Дякуючи поєднанню техніки, технологічних прийомів обробки матеріалів з художньою творчістю і мистецтвом досягається особлива декоративна краса і виразність предмета” [9, с.4].

На заняттях декоративно-прикладним мистецтвом розкривається велика духовна цінність творів народних майстрів, закладається високий виховний потенціал. Такі заняття формують естетичний смак студентів, дозволяють озброїти їх технічними знаннями, розвивати у них підготовку до праці. У

процесі занять різними видами декоративно-прикладного мистецтва органічно поєднуються і зв'язуються задачі естетичного і трудового виховання.

Методика технологічної освіти повинна вивчати такі дисципліни, в процесі засвоєння яких встановлювались би міцні міжпредметні зв'язки та отримували практичне застосування і подальший розвиток знань, засвоєних студентами на заняттях різноманітних дисциплін. Під час роботи над елементами декоративно-прикладного мистецтва студенти можуть використовувати знання із ботаніки, біології, пластичної анатомії, перспективи, історії, літератури, креслення, фізики, хімії і других навчальних дисциплін.

Заняття декоративно-прикладного мистецтва повинні базуватися на знаннях образотворчого мистецтва, зокрема малюнку, який займає головну роль в процесі пізнання цілої системи знань та вмінь передавати форму реальної дійсності. У студентів повинно сформуватися розуміння прямої і безпосередньої залежності підготовчого малюнку від характеру застосування інструментів, що являється одним із показників розвинутого художнього смаку.

Малюнок є не тільки самостійним видом образотворчого мистецтва, але і основою живопису, гравюри, плакату, скульптури, декоративно-прикладного і других мистецтв. За допомогою малюнку закріплюється перша задумка майбутнього твору...

Закони і правила малювання засвоюються в результаті усвідомленого відношення до роботи з натури. Кожний дотик олівця до паперу повинен бути обдуманий і обґрунтований почуттям і розумінням реальної форми.

Крім того, необхідне знання особливостей нашого зорового сприйняття. Без цього не можна зрозуміти, чому оточуючі нас предмети в багатьох випадках представляються нам не такими, які вони є в дійсності: паралельні лінії здаються збіжними, прямі кути сприймаються то гострими то тупими, коло інколи виглядає як еліпс.

Перспектива не тільки пояснює згадані оптичні явища, але і озброює художника прийомами просторового зображення предметів у всіх поворотах..." [5, с.3-4].

Ми вважаємо, що відсутність етапу малювання, як підготовчого циклу на початковій стадії виконання елементів декоративно-прикладного мистецтва, загальмовує пізнавальну діяльність студентів у навчальному

процесі і не відповідає дидактичному принципу комплексного підходу в трудовому та естетичному вихованні тому, що „...рисунок повинен давати найбільш повну уяву про натуру, про її форму, пластику, пропорції і будову. Його необхідно розглядати перш за все як пізнавальний момент у творчості художника” [5, с.3].

Малюнок виконують з натури або шляхом копіювання. Під час малювання з натури пізнаються процеси передачі об'єму предмета в просторі. Для цього майже кожний рух олівця повинен бути обґрунтований розумінням будови форми, законів світлотіні, перспективи, анатомії. Тим не менше свідоме копіювання в процесі вивчення форми виконує велику роль, доповнює і наочно ілюструє теоретичні пояснення викладача про майстерне вирішення задач, над якими доводиться працювати студентам. Хороший малюнок – чи то орнамент, натюрморт, чи будь-яка інша форма – служить незамінним посібником, підготовчим етапом для виконання в матеріалі композиції, яка складається з таких елементів як: форма, конструкція, рух, ритм, симетрія, асиметрія, рівновага, контраст, пропорції.

Будь-який предмет перебуває в просторі. Його маса відділяється від середовища поверхнями, ребрами і вершинами, які надають предмету просторову визначеність, тобто форму.

Слово „конструкція” означає „будову”. Конструкція будь-якої форми повинна бути цільною, стійкою, щоб усі формоутворюючі частини були міцно взаємозв'язані, не розпадалися на окремі елементи.

Рух притаманний всьому існуючому: і живому, і неживому. Процес постійних змін, спостережений в світі духовному і речовому, вказує про життєвість руху. Життєвість художнього образу передається через рух, який створює у формі ритмічність. Повторювання і чергування частин, фігур або елементів називають ритмом. Ритм виникає у результаті взаємодії ритмічних елементів – акцентів і інтервалів. Акцент, чергуючись з інтервалом, створює ритмічний ряд, характер якого залежить від числа акцентів, від їх форми, розташування, а також від величини акценту і інтервалу.

Симетрія – грецьке слово, означає „гармонію”, „пропорційність” і виступає в природі в якості статичного засобу замикання форми у собі з однаковим, рівним розташуванням фігур, яке досягається шляхом поворотів, відображень або переносів. Відсутність елементів симетрії – створює пластичну форму асиметричною і завжди надає їй динаміки і виявляє її потенційну можливість до руху.

Контраст виникає під час співставлення величини, кольору, світлоти, конструкції, фактури, форми, руху, допомагаючи зрозуміти органічний зв'язок між частинами, який створює діалектичну єдність протилежностей, виступаючих у вигляді цього предмету чи явища. Пропорції є одним із основних елементів у формотворчому процесі. Дотримування пропорцій означає вміння поєднувати розміри усіх частин зображуваного предмету по відношенню одна до другої і до цілого.

Таким чином, комплексний підхід у процесі вивчення елементів декоративно-прикладного мистецтва є найголовнішим фактором технології трудового та естетичного виховання студентів. Запровадження малювання на початковому етапі виконання в матеріалі декоративно-прикладних форм, допоможе студентам правильно, професійно оволодівати формотворчим процесом під час трудового навчання, а не загальмовувати його шляхом помилок та виправлень в матеріалі. Такий принцип навчання допоможе формуванню професійних умінь у майбутніх учителів трудового та естетичного виховання в процесі вивчення елементів декоративно-прикладного мистецтва.

Отже, актуальність означеної проблеми для сучасної системи освіти передбачає розвиток системи творчих завдань для впровадження на заняттях з декоративно-прикладного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Барадулина В.А. Основы художественного ремесла. Роспись по лакам, резьба и роспись по дереву. Художественная обработка кости, рога и металла. Керамическая игрушка. – М.:Просвещение, 1979.- 234 с.
2. Костерин Н.П. Учебное рисование. –М.: Просвещение, 1984.- 234 с.
4. Прекрасное – своими руками. – М.: Дет. Лит., 1987.- 87 с.
5. Рисунок практическое руководство. – М.:Искусство,- 1965.- 142 с.
6. Рихвк Э.В. Мастерам из древесины. – М.: Просвещение.- 1988.-141 с.
7. Техника художественной эмали, чеканки иковки. – М.:Высшая школа,-1986.-97 с.
8. Тимків Б.М., Кавас К.М. Виготовлення художніх виробів із дерева. – Львів.: Видавництво «Світ», 1995.- 231 с.
9. Хворостов А.С. Чеканка. Инкрустация. Резьба по дереву. – М.: Просвещение, 1985. – 231 с.

Цись О. О.,
асистент,
Криворізький ДПУ

ФАКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНО- КОНТРОЛЮЮЧИХ ПРОГРАМ

Данная статья раскрывает специфику использования учебно-контролирующих программ, в частности при изучении графических дисциплин. Рассмотренные проблемы внедрения наставительно-контролирующих программ в учебный процесс и вероятные пути их решения.

The given article exposes the specific of the use of the educational-supervisory programs, in particular at the study of graphic disciplines. Considered problems of introduction of the educational-supervisory programs in an educational process and credible ways of their decision.

Метою статті є виявлення факторів підвищення якості вивчення графічних дисциплін в умовах інформатизації освіти.

Одним з пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства є інформатизація освіти [1, с. 38]. Це процес забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки й оптимального використання нових інформаційних технологій що орієнтовані на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання. Головними завданнями інформатизації освіти є:

1. Створення методичних систем навчання орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студента, на формування вміння самостійно здобувати знання, використовувати різноманітні види самостійної діяльності з обробки інформації.

2. Створення та використання комп'ютерних тестових й діагностичних методик контролю й оцінки рівня знань студентів.

Т.П. Воронін писав: «Відсутність задовільної обчислювальної техніки – головна причина що гальмує розвиток першого етапу інформатизації освіти» [2, с. 24].

На сьогоднішній день вищі навчальні заклади мають необхідне матеріально-технічне забезпечення для реалізації завдань інформатизації освіти. Ми вважаємо, що наступним етапом має бути розробка й впровадження в навчальний процес навчально-контролюючих програм, на рівні з іншими формами і методами навчання та контролю знань студентів.

Характерною особливістю навчально-контролюючих програм є інтеграція в одному програмному продукті різноманітних видів інформації, як традиційних (текст, таблиці, ілюстрації та ін.), так і не традиційних (мова, музика, відео, анімація та ін.)

Найбільш розповсюдженими на сьогоднішній день є навчально-контролюючі програми лінійного й розгалуженого характеру. У перших програмах після порції матеріалу пропонується перевірочне завдання. Якщо студент виконує його, йому надається наступна порція матеріалу. Логіка навчання має лінійний характер. Ціллю таких програм є попередження помилок студентів. У другому випадку після вивчення порції інформації також пропонується завдання, але до нього додається декілька варіантів відповідей, один з яких є вірним, а інші – помилкові. Якщо студент обирає невірну відповідь, то отримує в черговому кадрі пояснення допущеної помилки, й повертається до вихідного кадру. Такий варіант навчально-контролюючих програм, на нашу думку, більшою мірою адаптований до індивідуальних особливостей студентів, й підходить для впровадження в навчальний процес.

Програми розгалуженого характеру дозволяють реалізувати такі методичні цілі навчання як:

- повідомлення інформації для учбової діяльності;
- наочна демонстрація навчального матеріалу;
- індивідуалізація й диференціація процесу навчання;
- реалізація діалогу з комп'ютером;
- контроль зі зворотнім зв'язком й оцінкою результатів;
- надання індивідуальних завдань для самостійної роботи.

Але впровадження навчально-контролюючих програм в навчальний процес потребує серйозної дослідницької роботи від якої залежить успіх розробки й використання цих засобів у навчальному процесі. Ця робота має вирішити проблеми:

1. Відбору змісту навчання у відповідності до нових напрямів освіти, урахуовуючи дидактичні властивості й функції нових інформаційних технологій.

2. Впливу систем штучного інтелекту на характер мислення студентів і викладачів.

3. Способи поєднання нових інформаційних технологій з традиційними засобами навчання.

4. Способи керування пізнавальною діяльністю студентів в умовах широкого інформаційно предметного середовища.

Не можна повністю відмовитись від традиційних засобів навчання, адже необхідність їх використання зумовлена їх специфічними функціями, які передати за допомогою комп'ютера майже неможливо.

Тому програмно-методичне забезпечення на основі інформаційних технологій повинно включати як програмні засоби для підтримки викладання, так й інструментальні програмні засоби, що дають змогу викладачу керувати навчальним процесом, його раціональною організацією.

Комп'ютерне навчання є потужним засобом інтенсифікації навчального процесу, але будь-які навчальні комп'ютерні програми, навіть, виключно, інформаційно-довідкового характеру, повинні в обов'язковому порядку перевірятися на їх власну педагогічну доцільність.

Сьогодні велике значення має використання комп'ютера для тестування й корекції знань студентів. У сучасних умовах коли розробка й тиражування навчальних і контролюючих програмних продуктів стає предметом бізнесу, ринок заповнений досить різноманітною різноплановою продукцією, виявлення критеріїв якості цієї продукції, та її вибору, набуває все більшої актуальності. Часто критеріями такої оцінки виступають суцього технічні характеристики програмних продуктів не пов'язані безпосередньо з педагогічними й методичними умовами їх створення. Дослідник В.Ю.Питюков підкреслював: „Впровадження навчальних програм потребує значної методичної переробки...” [3, с. 6-11]. Якість графічного дизайну, надійність, наявність і якість документації та інше – усі ці критерії безумовно важливі, але, на нашу думку, не вони визначають основні характеристики програмних продуктів призначених для використання їх безпосередньо в навчальному процесі.

Необхідно зазначити, що використання навчально-контролюючих програм в навчальному процесі при вивченні графічних дисциплін веде до докорінних структурних й функціональних змін навчальної діяльності. Трансформується її виконавча будова, просторово часові параметри взаємодії суб'єкт – суб'єкт, й суб'єкт – інформаційне середовище, комунікаційні компоненти діяльності, її вимоги, мотиваційна регуляція та інше.

Ми вважаємо, що використання навчально-контролюючих програм може вирішити проблему удосконалення процесу вивчення графічних

дисциплін за рахунок збільшення активного часу кожного студента що відводиться на навчання, посилення наочності та моделювання ситуацій, які необхідно розглянути в процесі навчання. Практика показує, що впровадження інформаційних технологій в освітній процес передбачає їх використання, перш за все, при вивченні технічних дисциплін важливою частиною яких є графічні дисципліни.

Існує ряд розповсюджених загальнодоступних комп'ютерних програм таких як КОМПАС-3D, AutoCAD та інші, користуючись якими студент має змогу, перш за все, організувати пізнавальну діяльність шляхом двохвимірною і трьохвимірною моделювання, імітувати типові ситуації за допомогою мультимедіа засобів, використовувати типові готові моделі в нових ситуаціях, ефективно тренувати вміння й навички побудови та читання креслень, розвивати технічне мислення й творчий підхід. Таким чином, вивчення графічних дисциплін відбувається в комфортних для студента умовах.

Наші спостереження доводять, що в умовах діалогу з комп'ютером студент формує такі узагальнення, образи, моделі, на які не здатен в умовах взаємодії з іншими людьми чи індивідуально. Крім того, потрапивши в нове інформаційне середовище, студент може ставити більш оригінальні, більш творчі, та значною мірою більш змістовні цілі. Як зазначає Є.В. Оспеннікова „При першому знайомстві з інформацією середовище лише повинно стимулювати до подальшого споживання інформації” [4, с. 24-35].

Як наслідок сукупність цих змін дозволяє говорити про використання навчально-контролюючих програм в навчальному процесі як:

1. Новий специфічний вид діяльності – „Розвиваюче середовище”, що вміщує в собі властивості пізнавальної, комунікативної, ігрової, розумової, та творчої діяльності.

2. Більш повне, більш глибоке управління безпосередньо самим навчальним процесом.

Таким чином, використання навчально-контролюючих програм при вивченні графічних дисциплін призводить до якісної своєрідної навчальної діяльності в порівнянні з традиційними методами навчання. При цьому змінюється мотиваційний компонент. Пізнавальна активність і діяльність стають більш особистісними, індивідуалізованими і вільними від впливів різних психологічних бар'єрів, посилюючи вплив мотивів саморозвитку і самореалізації студента, невілючи побічні для змістовної сторони пізнання

фактори (зниження захисної мотивації, мотивації соціально-престижного характеру, соціальних, вікових, статевих, індивідуально-особистісних, рольових та інших особливостей студентів.)

Список використаних джерел

1. Полат Е. С. Интернет в образовании. – М., – 2001. – 173с.
2. Воронин Т. П., Кашица В. П. Образование в эпоху новых информационных технологий. – М., – 1995. – 443 с.
3. Питюков В. Ю. Основы педагогической технологии. – М., 1997. – С. 6-11.
4. Оспенникова Е. В. Современная образовательная среда и методы обучения. // Школьные технологии. – 2002. № 4. – С. 24-35.

Ганчук О.В.,
асистент,
Криворізький ДПУ

ПРОБЛЕМА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕНІ ГЕОГРАФІЇ

В статье рассмотрены проблемы изучения познавательной деятельности студентов и учеников старших классов при изучении экономической географии. Проанализированные понятия „познавательная деятельность” и „познавательный интерес” в психолого-педагогической литературе.

In article problems of studying of cognitive activity of students and learning senior classes are considered at studying economic geography. Concepts cognitive activity and cognitive interest in the pedagogical literature are considered.

Метою статті є розкриття поняття „пізнавальна діяльність” у науковій літературі та розв’язання означених протиріч, що вимагає нових підходів до організації пізнавальної роботи у вищій школі, удосконалення форм навчання, впровадження в практику ефективних технологій, які сприятимуть розвитку пізнавальної діяльності та індивідуальних особливостей майбутніх фахівців.

Питання активізації пізнавальної діяльності студентів відносяться до числа найбільш актуальних проблем сучасної вищої школи. Активна позиція

студентів у процесі навчання безпосереднім чином відбивається на якості навчання – завдання, яке вища школа покликана вирішувати в першу чергу.

Провідним видом діяльності студентів є навчання, тому пошуки можливостей підвищення їхньої активності в цьому процесі будуть сприяти поліпшенню не тільки якості підготовки, але й формуванню активної особистості в цілому.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що існують різні шляхи підвищення активності студентів: це використання в навчальному процесі продуманої системи всього комплексу дидактичних принципів й особливо – принципу активності; відбір змісту навчального матеріалу; використання різноманітних форм проведення занять, методів і засобів навчання та ін.

Проблема активізації пізнавальної діяльності учнів не є новою. Вона розглядається в роботах педагогів, психологів, методистів. Так, у педагогіці даній проблемі присвячені роботи А.Н. Алексюка, Л.П. Аристової, Ю.К.Бабанського, В.І. Лозової, І.Я. Лернера, М.І. Махмутова, І.Ф.Харламова, Т.І. Шамової, Г.І. Щукіної та інших учених. Психологічні аспекти даної проблеми розглядаються в працях Л.С. Виготського, В.В. Давидова, А.Н.Леонтьєва, С.Д. Максимової, І.Ф. Талізінної та інших учених. Але разом з тим проблема формування пізнавальної діяльності студентів є не досить розробленою, оскільки в наявності сучасної вищої школи існують протиріччя: між індивідуальним характером засвоєння знань і фронтальною формою навчання; між потребою в діяльності і недостатнім рівнем пізнавальної активності та самостійності студентів; чіткою регламентацією структури групової роботи у ході екскурсії й необхідністю ефективно формувати пізнавальну діяльність студентів при проведенні екскурсії з географії.

Спираючись на загальну теорію діяльності, можна сказати, що діяльність – основа навчального процесу. Діяльність є головною характеристикою людини, що відрізняє її від тварини. Навчальна діяльність необхідна людині – без неї неможлива передача досвіду від покоління до покоління.

Диференціація діяльності усередині навчального процесу призвела до необхідності диференціювати такі поняття, як „навчальна діяльність” й „пізнавальна діяльність”. У психології ці два поняття чітко розрізняються. Поняття „навчальна діяльність” стосовно „навчання” розглядається як більш

широке, оскільки воно включає одночасно й діяльність навчаючого, і діяльність того, кого навчають. У цьому понятті укладена його соціальна сутність: без навчальної діяльності, як і без праці, суспільство не може розвиватися.

У процесі навчальної діяльності, як відзначає Г.І. Щукіна, підрастаюче покоління включається в систему суспільних відносин, у колективну діяльність, засвоює моральні цінності й соціальні норми. Ця форма співробітництва дитини й дорослого (учителя й учня) спрямована на здійснення загальної мети, вона завжди присутня в навчальній діяльності, становлячи її найважливішу характеристику [5, с.15].

Пізнавальна діяльність виконує певні функції:

1. Озброєння учнів знаннями, уміннями й навичками.
2. Сприяння вихованню світогляду, моральних, ідейно-політичних, естетичних якостей учнів.
3. Розвиток їхніх пізнавальних сил, особистісних якостей: активності, самостійності, пізнавального інтересу.
4. Виявлення й реалізація потенційних можливостей школярів.
5. Залучення учнів в пошукову й творчу діяльність [5, с.42].

Відомо, що ефективність навчання перебуває в прямій залежності від рівня активності учнів у навчальному процесі. Ще більше вона залежить від пізнавальної активності учнів: „Пізнавальна активність робить вплив на продуктивність навчання, на активізацію всієї навчальної діяльності. Цінність уроку найчастіше визначається через активність учнів” [5, с.18].

У літературі описані зовнішні ознаки активності учнів на уроці, до яких віднесені такі:

1. Ставлення до навчання (у чому учні бачать сенс навчання, регулярність й якість підготовки домашніх завдань).
2. Якість знань (знання матеріалу програми, уміння використати знання на практиці).
3. Характерні риси навчальної діяльності (розумова активність, зосередженість, стійкість уваги, загальний тонус у роботі, емоційно-вольові прояви, ступінь зовнішньої активності).
4. Ставлення до позаурочної пізнавальної діяльності (захопленість нею, системність, спрямованість й ін.) [1, с.5].

Дослідниця В.І.Лозова розробила рівні активності учнів у навчальному процесі. Перший рівень – відтворююча або репродуктивна активність.

Характеризується як генетично більше рання й елементарна форма прояву активності. На цьому етапі активності школяр прагне зрозуміти, запам'ятати й відтворити знання, опанувати способами їхнього застосування за зразком. Відмінною рисою цього рівня активності є нестійкість вольових зусиль школяра, відсутність у нього інтересу до поглиблення знань.

Другий рівень – інтегруюча активність, що характеризується прагненням школяра не просто зрозуміти й відтворити знання за заданим зразком, але й виявити сутність досліджуваного, виявити зв'язки між явищами й процесами, опанувати способами застосування знань у змінених умовах. Для цього рівня активності характерна більша стійкість вольових зусиль, прагнення школяра доводити почате до кінця. На цьому рівні прагнення учня до самостійного пошуку відповіді на його питання, що зацікавило, є епізодичним.

Третій рівень активності – це творчість учня. Його ще не можна дорівнювати до процесу зрілої творчості, але саме творча активність надає широкі можливості для розвитку всіх потенційних сил школяра. Даний рівень характеризується інтересом і прагненням глибоко проникнути в сутність досліджуваного, знаходячи для цієї мети новий спосіб. Показником творчої активності школяра можна вважати новизну, оригінальність, відхід від шаблону, несподіванка, доцільність, цінність [2, с.78].

Дослідниця Т.І. Шамова виділяє три рівні пізнавальної активності учнів. Перший рівень вона зв'язує з відношенням учня до навчання, що проявляється в інтересі до змісту засвоєваних знань і самому процесу діяльності. До другого рівня дослідниця відносить прагнення учнів проникнути в сутність явищ й їхніх взаємозв'язків, а також опанувати способами діяльності. До третього рівня пізнавальної активності ставиться мобілізація морально-вольових зусиль дітей, що вчать, по досягненню мети діяльності. Даний рівень оцінюється по тій послідовності й наполегливості, що проявляється у процесі навчання [4, с.52].

В основі пізнавальної діяльності лежить інтерес. У дидактиці фігурує особливий вид інтересу – пізнавальний інтерес. Його сфера – пізнавальна діяльність учнів, у процесі якої відбувається оволодіння змістом навчальних предметів і необхідних способів або вміннями й навичками, за допомогою яких учень одержує утворення. У педагогічному словнику зазначається, що „пізнавальний інтерес – це прагнення до пізнання, що виникло з активного відношення до предметів і явищ дійсності в процесі діяльності. Має своїм

фізіологічним механізмом орієнтовний або дослідницький рефлекс. В учнів пізнавальний інтерес є одним з найбільш значимих мотивів навчання. Ним вони найчастіше пояснюють своє відношення до навчального предмета або виду діяльності. Джерелом появи пізнавальних інтересів в учнів є книги, техніка, особисті спостереження, навчальні заняття, праця, що вимагає застосування знань, позакласна робота” [2, с.139]. У своєму дослідженні ми провели опитування – анкету серед учнів 10- х класів, майбутніх абітурієнтів Криворізького державного педагогічного університету. Десятикласникам пропонувалося визначити рівні розвитку пізнавального інтересу до економічної географії й установити: низький (Н), середній (З), високий(У) рівень. Дані були занесені в таблицю 1.

Таблиця 1

Визначення рівня пізнавального інтересу до економічної географії

Рівневі показники	Рівні %		
	Н	З	У
1. Позитивне відношення й інтерес до економічної географії	36	40	24
2. Володіння географічними уміннями, навичками, прийомами, засобами і знаннями	45	35	20
3. Почуття впевненості в успіху, стимулювання	41	33	26
Загальний % показник рівнів пізнавального інтересу до економічної географії	40,6	36	23,4

Наведені у таблиці 1 дані дозволяють говорити про те, що в учнів в основному переважає низький рівень (40,6%), а також середній (36%), високий же рівень складає усього 23,4%. Насторожує той факт, що в 36% респондентів відсутній інтерес і бажання займатися економічною географією. Це говорить про те, що учні не бачать зв'язків між процесами життєдіяльності і економічної географії, уроки ведуться нецікаво, немає зв'язку з життям. Як наслідок цього: у 45% учнів низький рівень володіння географічними знаннями, уміннями і навичками, а звідси почуття непевності

в собі й в успіху, тому учнів постійно мають потребу в стимулюванні. Усього 20% десятикласників володіє системою географічних знань, умінь і навичок, арсеналом прийомів і способів роботи з роздавальним матеріалом, таблицями. Причину даного положення можна змінити, використовуючи в навчальному процесі ділові ігри. Зібрані дані свідчать про те, що існує проблема у вивченні курсу економічної географії, і щоб виявити цю проблему, нами були проведені бесіда й анкетування вчителів географії. Метою виявлення служило визначення якими формами, засобами вони користуються при викладанні дисципліни. Отримані дані було занесено в таблицю 2

Таблиця 2

Використання активних методів навчання на уроках економічної географії

№	Різні завдання	10 кл. (%)	11 кл. (%)
1	Проблемні завдання	24	38
2	Вправи	27	34
3	Робота з таблицями, схемами	31	38
4	Ділові ігри	25	30

Отримані дані свідчать про те, що вчителі географії в 10-х класах, дуже мало (усього 25%) часу, приділяють діловій грі. Насторожує той факт, що проблемним завданням приділяється теж мало (24%) уваги при вивченні курсу економічної географії. Лише роботі з таблицями приділяється належний час (31%). Можна зробити висновок, що вчителі географії недостатньо часу приділяють такій формі навчання, як ділова гра, а звідси в учнів виникають різні труднощі при виконанні географічних завдань; у них низький рівень пізнавального інтересу до географії.

Наші спостереження за десятикласниками на уроках економічної географії дозволяють зробити висновки про те, що в основному переважають традиційні форми навчання, що жадають від учнів виконавських умінь і навичок, простого відтворення прочитаного в підручнику матеріалу. Тестування показало, що учні 10-х класів володіють матеріалом на середньому рівні. Аналіз контрольних робіт указує на те, що учні недостатньо володіють матеріалом в області економічної географії. В основному присутні оцінки незадовільні і задовільні (70%). Зібрані нами факти дозволяють говорити про те, що традиційне навчання, що засноване

на копіюванні і виконанні, не розвиває пізнавальний інтерес до уроків економічної географії. Учителі в основному використовують систему репродуктивних завдань, розрахованих на завчання і відтворення навчальної інформації, а це не забезпечує розвиток навичок географічного аналізу, географічного мислення. Вихід з положення, що створилося, варто шукати в зміні викладання економічної географії, у використанні на уроках географії ділових ігор. Подальшу роботу ми вбачаємо у розробці системи групової роботи студентів на заняттях з географії.

Список використаних джерел

1. Активизация познавательной деятельности младших школьников / Под ред. М.Н. Осиповой, Н.И. Качановой. - Мн.: 1987. - 111 с.
2. Лозовая В.И. Познавательная активность школьников. - Харьков: ХГУ, 1990. - 173 с.
3. Педагогический словарь. - В 2-х т. - М.: АПН РСФСР, 1960. - Т.1. - 774 с.
4. Шамова Т.И. Проблема стимулирования познавательной активности // Народное образование. - 1986. - № 3. - С. 38-44.
5. Щукина Г.И. Роль деятельности в учебном процессе. - М.: Просвещение, 1986. - 144 с.

Манойленко Н.В.,
викладач,
Кіровоградський ДПУ

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЇ У ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ПРАКТИКУМІВ

Практическая направленность работ лабораторных практикумов является необходимым условием достижения будущими специалистами необходимого уровня предметных знаний и умений из избранной профессии как основы формирования социально-предметной компетентности.

The practical orientation of works of laboratory practical works is the necessary condition of achievement by the future specialists of necessary level of subject knowledges and abilities of select profession as grounds of forming of socially-object competency.

Формування профільної компетентності має стати головною дидактичною основою формування змісту навчання, дидактичних засобів, форм і методів навчання. Визнання профільної компетентності потребує „...добирати й структурувати зміст, який може забезпечити досягнення цього результату” [3, с. 70]. З позиції компетентнісного підходу, зміст освіти не має зводитись до знаннево-орієнтованого компоненту, а припускає цілісний досвід розв’язання життєвих проблем, виконання ключових (тобто таких, що відносяться до багатьох соціальних сфер) функцій, соціальних ролей, компетенцій [1, с. 133].

Для формування профільної компетентності майбутнього вчителя технології вагомим значенням набуває соціально-предметна компетентність, що формується в процесі вивчення предмету протягом певного відведеного часу [3, с. 22]. У дослідженнях змісту профільного навчання в старшій школі, що практично не втрачає сутності і змісту в процес підготовки фахівців, С.Н. Рягін приходить до висновку необхідності не лише поглиблювати та поширювати знання з окремого предмету, але й формувати «метазнання», націлювати на засвоєння способів пізнання у конкретній профільній галузі, які дозволяють майбутньому фахівцю досягнути необхідного рівня предметних знань і вмій з обраної професії [7].

Дослідник А.В. Хуторської вводить поняття навчальних метапредметів як „...предметно сформованої освітньої системи, котра знаходиться «поза» звичайними навчальними курсами і дозволяє задавати й описувати їх кореневу структуру і зміст з більш загальних зовнішніх цілісних позицій” [8, с. 207].

Так, у процесі вивчення фахових дисциплін в студентів-трудоників формується соціально-предметна компетентність (СПК), яка є інтегрованим результатом навчання фахових дисциплін і фізики. Навчання останньої має бути практично-спрямованим, забезпечуючи належний рівень „знанневого” компоненту, функціональне значення якого спрямоване на:

- опис об’єкту, процесу, що вивчається;
- якісне пояснення об’єкту, що вивчається;
- теоретичне пояснення принципу чи об’єкту;
- розв’язок життєвих, або „професійних” задач, пов’язаних з перетворенням оточуючої дійсності [5].

Сьогодні сучасної фізики демонструє її статус фундаментальної науки в розвитку споріднених галузей у науці і техніці. У XXI столітті

прогнозується збільшення кількості наук, що виникають на межі галузей різних наук. Проникнення фізики і в саму фізику гілок різних наук створює умови для стрімкого розвитку інтегрованих з нею наук, зокрема і основами мікроелектроніки. Кожна з похідних від фізики наук потребує глибшого розкриття саме своєї специфічної галузі, а отже, вимагає такого змісту фізики, яка б забезпечувала наступність навчання та інтеграцію знань з суміжною наукою. Такі тенденції мають враховуватись освітніми закладами.

Академік О.І. Ляшенко справедливо акцентує, що в світі не існує теорії змісту освіти, а є концепція компетентності [6, с. 18]. Отже, формування соціально-предметної компетентності фахівця забезпечується змістом профільних і базових дисциплін, що охоплюють перспективні прогнози розвитку людської цивілізації щодо глобалізації усіх сфер життя, комп'ютеризації та інтенсивного впровадження нових технологій.

У професійній підготовці вчителів трудового і професійного навчання формування знань про засоби мікроелектроніки і вмінь грамотної, кваліфікованої їх експлуатації, а також формування відповідних якостей в учнів є ваговою складовою соціально-профільної компетентності. Останнє потребує зваженого підходу до коригування змісту базових і профільних дисциплін. Потреба змін та коригування змісту підготовки фахівців визначає вирішення проблеми вивчення цілеспрямованих курсів і спецкурсів, що забезпечують прикладну спрямованість навчання на формування соціально-профільної компетентності, відповідно до специфіки профілю. Рекомендується створення „гнучких міні-програм”, „практикумів-додатків”, збірників задач і дидактичних матеріалів [2].

За курсом фізики слідує вивчення ряду фахових дисциплін. Подальше вивчення автоматизації і електроніки більшою мірою охоплюється спецкурсом, зокрема „Контрольно-інформаційні машини та основи автоматизації виробництва”. Програми останнього потребують вагомих змін, цілеспрямованих на підготовку вчителів трудового навчання. Відповідного оновлення потребує зміст курсу фізики і споріднених дисциплін у плані змісту теоретичних основ і експериментального відображення. В останньому організації лабораторних практикумів належить одна з основних ролей.

Важливою рисою робіт лабораторних практикумів є практична і політехнічна спрямованість їхнього змісту і методів виконання. Завдання робіт практикумів з фізики і фахових курсів складають: переважно кількісна перевірка фізичних законів, дослідження різних умов та їх впливу на

перебіги фізичних процесів з використанням моделей і промислових зразків технічних установок, фізичних основ технологічних процесів тощо, формування практичних навичок і політехнічних знань.

Наприклад, зміст навчального експерименту до вивчення електроємності з курсу фізики характеризується певною недосконалістю. Робота лабораторного практикуму „Вимірювання електроємності конденсатора” не відповідає визначеним вище вимогам за відсутності належного практичного спрямування.

Зміст запропонованого нами варіанту роботи лабораторного практикуму характерний практичною спрямованістю – завданням на складання і випробування технічного пристрою, який широко використовується в більшості технічних пристроїв і приладів, вивчення і використання яких складають переважну частину змісту фахових дисциплін і подальшої професійної діяльності вчителів трудового навчання.

Для матеріального забезпечення нами використане традиційне обладнання з окремими доробками і модифікаціями. При цьому ми керувались новітніми підходами і пропозиціями фахівців, зокрема, впровадженням блочно-функціонального принципу [4] до методичного і матеріального забезпечення, розширення універсальних і інтеграційних властивостей і якостей обладнання тощо. Для забезпечення потрібних величин ємності нами виготовлений магазин конденсаторів з ємностями 100мФ, 200 мФ, 500 мФ і 1000 мФ. Останні поміщені в пластмасовий корпус, їх виводи припаяні до гнізд, що розташовані на верхній стороні корпусу з відповідним маркуванням і зображенням принципової схеми з'єднання.

В якості комутуючого блоку використано логічні елементи «I-HE» – мікросхема K561ЛА3, в окремому корпусі. На верхній стороні розташовані гнізда вхідних і вихідних виводів логічних елементів, світлові індикатори рівня сигналів - світлодіоди, світіння яких відповідає високому рівню (наявності високого значення напруги), не світіння – низькому значенню напруги. Біля верхньої і нижньої сторін поверхні розташовані роз'єм і окремі гнізда з відповідним маркуванням «+» і «-» для підведення електроживлення. Також зображена схема з'єднання елементів блоку з гніздами.

В окремому корпусі змонтовано спарений кнопковий перемикач з виведеними назовні кнопкою, контактними гніздами і виконаною відповідною принциповою комутаційною схемою.

В установці використовують змінний резистор з саморобною шкалою, взятий з комплекту для практикуму, а краще дротяний на 100 Ом зі шкалою, взятий з комплекту для конструювання.

Вимогам лабораторного експериментування відповідає лічильник-секундомір СИЛ-1, проте в навчальних лабораторіях вони зустрічаються надто рідко. Як альтернативою останньому нами використано досить поширений і дешевий цифровий годинник-таймер типу KD-612A. Останній разом з низьковольтним електромагнітним реле типу PEC80 закріплено в окремому корпусі з відкритим табло і органами керування. Заздалегідь коло живлення секундоміра розривають і з'єднують з вимикачем, а до контактів кнопки пуску секундоміра паралельно приєднують розімкнуті контакти низьковольтного електромагнітного реле, окремі гнізда і двополюсний роз'єм. Гнізда і роз'єм та контакти живлення електромагнітного реле винесені на верхню панель модуля, біля яких виконують відповідні маркування. Через них такий секундомір з'єднують з виконуючим органом експериментальної установки.

Наводимо інструкцію до роботи лабораторного практикуму.

„Складання і випробування давача часу”

Мета: дослідити залежність заряджання конденсаторів різної ємності від часу. Розрахувати, зібрати і дослідити роботу реле часу.

Обладнання: джерело постійної напруги на 4-6 В, кнопковий перемикач, шнури і провідники, лабораторний магазин конденсаторів, змінний резистор на панельці, секундомір.

Теоретичні відомості

Процеси, що складають зміст завдання лабораторної роботи, лежать в основі будови і дії так званих давачів часу, які широко використовуються в технічних і побутових пристроях і приладах для ввімкнення чи вимкнення виконуючих органів з потрібною затримкою в часі: нагрівальних приладів, пральних машин-автоматів тощо.

Процес заряджання конденсатора, підключеного до джерела струму з певною ЕРС послідовно з резистором триває певний час. Чим більшою є ємність конденсатора і чим більший опір резистора, тим довше відбувається заряджання конденсатора. Аналогічно час розряджання конденсатора через резистор тим триваліший, чим більшими є ємність конденсатора і опір резистора. Використовуючи процеси заряджання чи розряджання

конденсатора через резистор, одержують інформацію про тривалість певних проміжків часу.

Зібрати такий пристрій легко на базі двох-трьох логічних елементів 2І-НЕ, які разом з світлодіодами (індикаторами спрацювання давача) складають окремий функціональний блок експериментальної установки. Остаточну експериментальну установку складають за наведеними блок-схемою (рис. 1).

У процесі виконання роботи виконують завдання: зібрати давач часу, дослідити залежність часу спрацювання виконуючих органів від величини ємності конденсатора і опору резистора, виконати градування давача.

Хід роботи

1. Складіть установку, керуючись принциповою і блочно-функціональною схемами зібраної установки, ввімкнувши конденсатор на 100 мкФ. Введіть повний опір резистора.

2. Ввімкніть живлення установки і секундоміра. 3. Переведіть режим роботи секундоміра для відліку часу з точністю до сотих секунди, встановіть на табло нулі. Натисніть і відпустіть кнопку: замиканням контактів К1.1 на

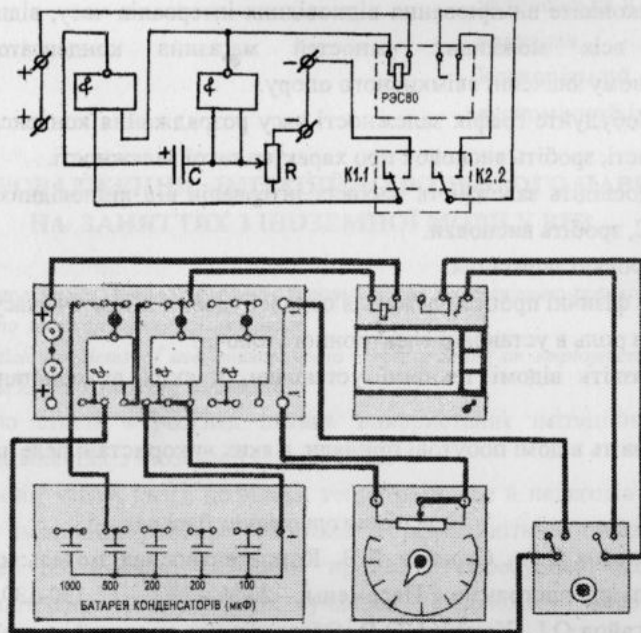

Рис. 1.

виході другого логічного елемента встановиться високий рівень (висока напруга), про що свідчить світіння відповідного світлодіода, конденсатор зарядиться і спрацює реле. Замиканням контактів К.2.2 ввімкнеться секундомір.

5. Відслідкуйте функціонування установки: певну тривалість процесу розряджання конденсатора за зникненням світіння світлодіода і одночасне припинення відліку часу. Запишіть значення ємності і показання секундоміра.

6. Повторіть виконання дій за пунктами 4 і 5 для інших ємностей конденсатора. Дослідіть залежність часу розряджання конденсатора від значення ємності конденсатора і зміни опору резистора.

7. За одержаними результатами визначте значення ємності конденсатора, відповідного 1, 2, 3 секундам спрацювання давача.

8. Повторіть досліди, знайдіть положення покажчика резистора, відповідне спрацюванню давача через визначені проміжки часу. Запишіть відповідні значення опору резистора і ємності конденсатора.

Додаткове завдання:

9. Виконайте вимірювання відповідних інтервалів часу, відповідно за вмикання всіх можливих ємностей магазину конденсаторів при максимальному значенні ввімкненого опору.

10. Побудуйте графік залежності часу розряджання конденсаторів від їхньої ємності, зробіть висновок про характер такої залежності.

11. Дослідіть залежність часових інтервалів від відповідних значень добутку RC , зробіть висновки.

Контрольні запитання:

1. Які фізичні процеси лежать в основі будови і дії давача часу?
2. Яка роль в установці електронного ключа?
3. Назвіть відомі технічні установки, в яких використані подібні пристрої?
4. Назвіть відомі побутові прилади, в яких використані реле часу?

Список використаних джерел

1. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентносная модель: от идеи к образовательной программе // Перемены. – 2004. - №2. – С. 130-139.
2. Бугайов О.І., Хоменко О.В. Обговорюємо проект фізичної освіти // Фізика в школах України. – 2004. - №7(11). – С. 2-4.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

4. Коршак Є.В., Ткачук Р. З. Методичне обґрунтування блочно-функціонального принципу у вивченні елементів радіоелектроніки // Фізика та астрономія в школі. – 1998. - №4. – С. 8-10.

5. Кузнецов А.А. Базовые и профильные курсы: цели, функции, содержание // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2003. - №5. – С. 30-33.

6. Ляшенко О.І. Проблема оновлення змісту загальної середньої освіти // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. - №6. – С. 18-21.

7. Рягин С.Н. Проектирование содержания профильного обучения в старшей школе // Школьные технологии. – 2003. - №2. – С. 121-129.

8. Хуторской А.В. Современная дидактика. Учеб. Для вузов. – СПб: Питер, 2001. – 544 с.

Вишневська К.Г.,
викладач,
Криворізький
економічний інститут

ВПРОВАДЖЕННЯ ІМІТАЦІЙНО-РОЛЬОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

В статье рассмотрены проблемы использования имитационно-ролевого обучения на занятиях по иностранному языку в вузах

In article problems of use имитационно - role training on employment on foreign language in the higher school are considered.

Метою статті є розгляд питань використання імітаційно-ігрового навчання на заняттях з іноземної мови у ВНЗ.

Останнім часом увага не тільки теоретиків, але й педагогів-практиків приваблює імітаційно-рольове навчання в різноманітних типах освітніх установ, що обумовлено складним процесом перебудови економічних відносин, потребою використання сучасних технологій у виробництві з метою підвищення його ефективності. Вільне входження суб'єкта в реальне життя в умовах ринкових відносин стало складнішим, а тому сьогодні, тим